

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive research) เพื่อศึกษาคุณลักษณะภาวะผู้นำของหัวหน้าหอผู้ป่วยได้แก่ คุณลักษณะด้านการเป็นผู้นำ คุณลักษณะด้านความเป็นวิชาชีพ คุณลักษณะด้านการพัฒนาตนเอง คุณลักษณะด้านการพัฒนาผู้ได้บังคับบัญชา คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ ศึกษาการบริหารงานของหัวหน้าหอผู้ป่วย และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะภาวะผู้นำกับการบริหารงานที่มีประสิทธิผลของหัวหน้าหอผู้ป่วย โรงพยาบาลทั่วไป เขตตรวจราชการสาธารณสุขที่ 5 โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ พยาบาลวิชาชีพประจำการ มีประสบการณ์ในการทำงานตั้งแต่ 1 ปีขึ้นไป ปฏิบัติงานแผนกผู้ป่วยโรงพยาบาลทั่วไป เขตตรวจราชการสาธารณสุขที่ 5 จำนวน 5 แห่ง คือ โรงพยาบาลสมุทรสาคร จำนวน 487 คน โรงพยาบาลสมเด็จพระพุทธเลิศหล้า จำนวน 276 คน โรงพยาบาลพระจอมเกล้า จำนวน 371 คน โรงพยาบาลหัวหิน จำนวน 138 คน และโรงพยาบาลประจวบคีรีขันธ์ จำนวน 180 คน รวมจำนวนประชากรทั้งหมด 1,452 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างและการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่าง

1.2.1 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรหาขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Taro Yamane (ประคอง กรรณสูตร 2542: 10-11) ใช้ความคลาดเคลื่อนจากการสุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 5 ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2} ; \text{เมื่อมีระดับนัยสำคัญ} = 0.05$$

$$n = \frac{1427}{1 + 1427(0.5)^2}$$

$$n = 313$$

คำนวณกลุ่มตัวอย่างได้ 313 คน เพื่อป้องกันการสูญหายของกลุ่มตัวอย่างที่อาจเกิดขึ้นจากการขอลอนตัวออกจากโครงการวิจัยหรือความไม่สมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยจึงได้เพิ่มขนาดกลุ่มของตัวอย่างอีกร้อยละ 5 (เดชาวุธ นิคมสุทธิ 2534: 268) รวมกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาทั้งหมด 328 คน

1.2.2 คำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่าง พยาบาลวิชาชีพประจำการในแต่ละโรงพยาบาลทั้ง 5 แห่ง โดยเทียบสัดส่วนของประชากรแต่ละโรงพยาบาล ดังนี้

$$\text{ขนาดกลุ่มตัวอย่างแต่ละแห่ง} = \frac{\text{ขนาดกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด} \times \text{จำนวนพยาบาลวิชาชีพของแต่ละ ร.พ.}}{\text{จำนวนประชากรทั้ง 5 โรงพยาบาล}}$$

1.2.3 ทำการสุ่มตัวอย่างพยาบาลวิชาชีพประจำการ ในแต่ละโรงพยาบาลทุกแผนก ที่ให้บริการแก่ผู้ป่วยตามสัดส่วนของจำนวนประชากรของแต่ละแผนก ด้วยวิธีการสุ่มแบบเชิงเดียว (Simple random sampling) (วิไล กุศลวิศิษฐ์กุล 2549: 5-20) โดยการจับสลากรายชื่อแบบไม่แทนที่ ให้ได้กลุ่มตัวอย่างครบตามจำนวนที่กำหนด ดังตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างของพยาบาลวิชาชีพประจำการโรงพยาบาลทั่วไป เขตตรวจราชการสาธารณสุขที่ 5

โรงพยาบาลทั่วไป	จำนวน ประชากร (คน)	จำนวน กลุ่มตัวอย่าง (คน)	จำนวนที่ได้รับ ตอบกลับ
โรงพยาบาลสมุทรสาคร	487	110	110
โรงพยาบาลสมเด็จพระพุทธเลิศ หล้า	276	62	61
โรงพยาบาลพระจอมเกล้า	371	84	78
โรงพยาบาลหัวหิน	138	31	30
โรงพยาบาลประจวบคีรีขันธ์	180	41	40
รวม	1,452	328	319

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ส่วน ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ ประสบการณ์ทำงาน ระดับการศึกษาของพยาบาลประจำการ โรงพยาบาลทั่วไป เขตตรวจราชการสาธารณสุขที่ 5 โดยมีลักษณะเป็นข้อคำถามให้เลือกตอบ และเติมข้อความลงในช่องว่าง จำนวน 4 ข้อ

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามคุณลักษณะภาวะผู้นำของหัวหน้าหอผู้ป่วยตามการรับรู้ของพยาบาลประจำการ ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยผสมผสานแนวทางการศึกษาคุณลักษณะผู้นำที่ดีของ สตอกคิลล์ (Stogdill, 1974) การพัฒนาศักยภาพผู้นำทางการพยาบาลของสภาการพยาบาลคุณลักษณะผู้นำของหัวหน้าหอผู้ป่วยที่พึงประสงค์ในปี 2559 ของ ศุภรา อภิญานนท์ (2549) และบทบาทหัวหน้าหอผู้ป่วยที่พึงประสงค์ในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2551 - 2560) ของน้ำฝน โคมกลาง (2550) โดยลักษณะข้อคำถามเป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating scales) 5 ระดับ ตามแนวทางของ Likert กำหนดให้ผู้เลือกตอบได้คำตอบเดียว จำนวน 35 ข้อ เป็นข้อคำถามด้านบวกทั้งหมด ประกอบด้วย

1) คุณลักษณะด้านการเป็นผู้นำ	จำนวน	6 ข้อ
2) คุณลักษณะด้านความเป็นวิชาชีพ	จำนวน	6 ข้อ
3) คุณลักษณะด้านการพัฒนาตนเอง	จำนวน	6 ข้อ
4) คุณลักษณะด้านการพัฒนาผู้ได้บังคับบัญชา	จำนวน	5 ข้อ
5) คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ	จำนวน	6 ข้อ
6) คุณลักษณะด้านการบริหารจัดการ	จำนวน	6 ข้อ

มีระดับคะแนนและความหมายของตัวเลือกดังนี้

- 5 หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด
- 4 หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความคิดเห็นของท่านมาก
- 3 หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความคิดเห็นของท่านปานกลาง
- 2 หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความคิดเห็นของท่านน้อย
- 1 หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความคิดเห็นของท่านน้อยที่สุด

การแปลผลคะแนนรวมการรับรู้คุณลักษณะภาวะผู้นำของหัวหน้าหอผู้ป่วย ใช้เกณฑ์ของ
ประคอง กรรณสูตร (2538) ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.50-5.00 หมายถึง ท่านเห็นด้วยอยู่ในระดับมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.50-4.49 หมายถึง ท่านเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.50-3.49 หมายถึง ท่านเห็นด้วยอยู่ในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.50-2.49 หมายถึง ท่านเห็นด้วยอยู่ในระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00-1.49 หมายถึง ท่านเห็นด้วยอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามการบริหารงานที่มีประสิทธิผลของหัวหน้าหอผู้ป่วยตามการรับรู้
ของพยาบาลประจำการ ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นตามแนวการศึกษาหน้าที่การบริหารงานที่มีประสิทธิผล
ของมาร์ควิส และฮุสตัน (Marquis & Huston 2006) ประกอบด้วยหน้าที่ 5 ด้านคือ การวางแผน
การจัดองค์การ การจัดบุคลากร การอำนวยการ และการควบคุม ลักษณะข้อคำถามเป็นแบบมาตร
ประมาณค่า (Rating scales) 5 ระดับ ตามแนวทางของ Likert กำหนดให้ผู้เลือกตอบได้คำตอบเดียว
จำนวน 20 ข้อ เป็นข้อคำถามด้านบวกทั้งหมด ประกอบด้วย

1) การวางแผน	จำนวน	5	ข้อ
2) การจัดองค์การ	จำนวน	3	ข้อ
3) การจัดบุคลากร	จำนวน	4	ข้อ
4) การอำนวยการ	จำนวน	4	ข้อ
5) การควบคุม	จำนวน	4	ข้อ

มีระดับคะแนนและความหมายของตัวเลือกดังนี้

5 หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

4 หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความคิดเห็นของท่านมาก

3 หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความคิดเห็นของท่านปานกลาง

2 หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความคิดเห็นของท่านน้อย

1 หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความคิดเห็นของท่านน้อยที่สุด

การแปลผลคะแนนรวมการรับรู้การบริหารงานที่มีประสิทธิภาพของหัวหน้าหอผู้ป่วย
ใช้เกณฑ์ของประคอง กรรณสูตร (2538) ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.50-5.00 หมายถึง ท่านเห็นด้วยอยู่ในระดับมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.50-4.49 หมายถึง ท่านเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.50-3.49 หมายถึง ท่านเห็นด้วยอยู่ในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.50-2.49 หมายถึง ท่านเห็นด้วยอยู่ในระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00-1.49 หมายถึง ท่านเห็นด้วยอยู่ในระดับน้อยที่สุด

3. การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาและความเที่ยง
ของเครื่องมือ โดยมีขั้นตอนดังนี้

3.1 การตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (content validity)

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบ
ความถูกต้อง ความครอบคลุมของเนื้อหาและการใช้ภาษา พร้อมทั้งปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ
ของอาจารย์ที่ปรึกษา และเสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญในเรื่องที่ผู้วิจัยศึกษา ซึ่ง
ประกอบด้วยนักวิชาการด้านการบริหารการพยาบาลและผู้บริหารทางการพยาบาล จำนวน 5 ท่าน
(ดังรายนามในภาคผนวก ก) เพื่อตรวจสอบพิจารณาความถูกต้องและขอบเขตเนื้อหา ความรัดกุมใน
การใช้ภาษา การตีความหมายของข้อความและนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ
โดยใช้เกณฑ์การตัดสินคุณภาพเครื่องมือดัชนีความตรงตามเนื้อหา (Content validity index, CVI)
ที่ยอมรับได้ คือ มีค่ามากกว่า 0.70 ขึ้นไป (Waltz, Feher Carolyn, Strickland, Ora L. and Lenz,
Elizabeth R., 1991)

$$CVI = \frac{\text{จำนวนข้อคำถามที่ผู้เชี่ยวชาญทุกคนให้ความคิดเห็นในระดับ 3 และ 4}}{\text{จำนวนข้อคำถามทั้งหมด}}$$

โดยกำหนดระดับการแสดงความคิดเห็นเป็น 4 ระดับ แต่ละระดับมีความหมาย ดังนี้

- 1 หมายถึง คำถามไม่สอดคล้องกับคำนิยามเลย
- 2 หมายถึง คำถามจำเป็นต้องได้รับการพิจารณาทบทวนและปรับปรุงอย่างมากจึงจะมีความสอดคล้องกับคำนิยาม
- 3 หมายถึง คำถามจำเป็นต้องได้รับการพิจารณาทบทวนและปรับปรุงเล็กน้อยจึงจะมีความสอดคล้องกับคำนิยาม
- 4 หมายถึง คำถามมีความสอดคล้องกับนิยาม

จากการรวบรวมความคิดเห็น และข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 5 ท่าน นำแบบสอบถามมาหาค่าดัชนีความตรงตามเนื้อหา (CVI) พบว่าแบบสอบถามคุณลักษณะภาวะผู้นำของหัวหน้าหอผู้ป่วย และแบบสอบถามการบริหารงานที่มีประสิทธิผลของหัวหน้าหอผู้ป่วย มีค่าความตรงตามเนื้อหาของข้อคำถามเท่ากับ 1.00 และ 0.75 ตามลำดับ หลังจากนั้นผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามมาปรับปรุงร่วมกับอาจารย์ที่ปรึกษาอีกครั้ง จนได้แบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ ก่อนนำไปทดลองใช้ (Try out)

3.2 การหาความเที่ยงของแบบสอบถาม (reliability)

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจหาความตรงตามเนื้อหาที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้วไปทดลองใช้ (try out) กับพยาบาลประจำการซึ่งปฏิบัติงานตั้งแต่ 1 ปีขึ้นไป ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน ที่โรงพยาบาลโพธาราม ซึ่งไม่ได้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาความเที่ยงของเครื่องมือ โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) จากการวิเคราะห์หาค่าความเที่ยงของแบบสอบถามส่วนที่ 2 และส่วนที่ 3 ได้ค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.98 และ 0.97 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาค่าที่ได้ ไม่มีข้อคำถามที่ต้องปรับปรุงหรือตัดออกเนื่องจากเป็นค่าที่อยู่ในเกณฑ์ยอมรับได้ จึงนำแบบสอบถามชุดนี้ไปใช้ในการเก็บข้อมูลจริง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการประสานส่งและเก็บข้อมูลด้วยตนเองโดยมีขั้นตอนดำเนินการดังนี้

- 4.1 ประสานทำหนังสือขอความร่วมมือ และขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากประธานกรรมการประจำสาขาพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชเพื่อขออนุมัติในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

4.2 ส่งหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลพร้อมโครงการวิทยานิพนธ์ และตัวอย่างแบบสอบถามถึงนายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดและผู้อำนวยการโรงพยาบาลทั่วไปเขต ตระวราหารการสาธารณสุขที่ 5 ทั้ง 5 แห่ง เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล

4.3 ผู้วิจัยได้ดำเนินการประสานด้วยตนเองกับหัวหน้ากลุ่มการพยาบาลของโรงพยาบาล ทั่วไปทั้ง 5 แห่ง เพื่อขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามจากพยาบาลประจำการที่ปฏิบัติงานใน หอผู้ป่วยนั้น มาแล้วอย่างน้อย 1 ปี ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างโดยชี้แจงวัตถุประสงค์ในการวิจัย

4.4 นำแบบสอบถามที่บรรจุซองแต่ละชุดตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างส่งให้กลุ่มการพยาบาล โรงพยาบาลทั่วไป เขตตระวราหารการสาธารณสุขที่ 5 ทั้ง 5 แห่งด้วยตนเอง

4.5 ประสานกลุ่มการพยาบาล เพื่อรวบรวมแบบสอบถามที่ตอบแล้วใส่ซองติดแสตมป์ ส่งกลับมาให้ผู้วิจัยทางไปรษณีย์ตามเวลาที่กำหนด

4.6 นำแบบสอบถามที่ได้มาตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล และเลือกแบบสอบถาม ที่มีข้อมูลครบถ้วนมาวิเคราะห์ทางสถิติ ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามจำนวน 328 ชุด ได้รับตอบกลับคืนมา จำนวน 319 ชุด ผู้วิจัยทำการคัดเลือกลบแบบสมบูรณ์ได้จำนวนทั้งหมด 313 ชุด คิดเป็นร้อยละ 95.42 ของจำนวนที่ส่งออกทั้งหมด

5. การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา

ในการพิทักษ์สิทธิของผู้ตอบแบบสอบถามในการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

5.1 เสนอโครงร่างวิจัยและเครื่องมือต่อคณะกรรมการวิจัยในมนุษย์ของสาขาวิชา พยาบาลศาสตร์ เพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบ

5.2 จัดส่งแบบสอบถามบรรจุใส่ซองให้กับผู้ตอบแบบสอบถามที่ระบุเป็นพยาบาล ประจำการ โดยส่งแบบสอบถามไปยังหัวหน้ากลุ่มการพยาบาลโรงพยาบาลทั่วไปเขตตระวราหารการ สาธารณสุขที่ 5 ที่ทำการศึกษาวิจัย และให้ผู้ตอบแบบสอบถามส่งคืนโดยตรงมายังผู้วิจัยตามซองที่ ติดแสตมป์ที่แนบไป เพื่อมิให้เป็นการเปิดเผยข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม

5.3 ในเอกสารที่ส่งให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้ชี้แจงรายละเอียดตอบแบบสอบถามโดย คำตอบผู้วิจัยจะรักษาเป็นความลับของผู้ตอบแบบสอบถามแต่ละบุคคล ไม่มีการไม่ระบุชื่อ-สกุล ของผู้ตอบ

5.4 ผู้วิจัยจัดเก็บข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามไว้เป็นความลับไม่มีการอ้างอิงถึงตัวผู้ตอบ บุคคล และโรงพยาบาลที่สังกัดไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น เมื่อสิ้นสุดการทำวิจัย และรวมเป็นรูปเล่มแล้วจะทำลายแบบสอบถามทั้งหมด การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลจะดำเนินการเป็นภาพรวมเท่านั้น

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อเก็บข้อมูลได้ครบ นำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบความถูกต้องดูความสมบูรณ์ของคำตอบ แล้วตัดแบบสอบถามที่ไม่สมบูรณ์ออก ทำการจำแนกข้อมูลที่ต้องการจัดทำรหัส (Code) เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปและคำนวณหาค่าสถิติดังต่อไปนี้

1. สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) เพื่อสรุปข้อมูลที่ได้จากการศึกษา นำเสนอข้อมูลเป็นจำนวนร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. สถิติเชิงวิเคราะห์ (Analytic statistics) เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะภาวะผู้นำกับการบริหารงานที่มีประสิทธิผลของหัวหน้าหอผู้ป่วยตามการรับรู้ของพยาบาลประจำการโรงพยาบาลทั่วไป เขตตรวจราชการสาธารณสุขที่ 5 โดยการวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson product moment correlation coefficient) โดยกำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยแปลความหมายค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) ดังนี้ (ประคอง กรรณสูตร 2542)

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงกว่า .70	มีความสัมพันธ์ในระดับสูง
ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง .40 -.69	มีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง
ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ต่ำกว่า .39	มีความสัมพันธ์ในระดับต่ำ

ถ้าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เป็นบวก (+) หมายความว่า ตัวแปรทั้งสองมีลักษณะเพิ่มหรือลดตามกัน ถ้าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เป็นลบ (-) หมายความว่า ตัวแปรทั้งสองมีลักษณะเพิ่มหรือลดตรงข้ามกัน